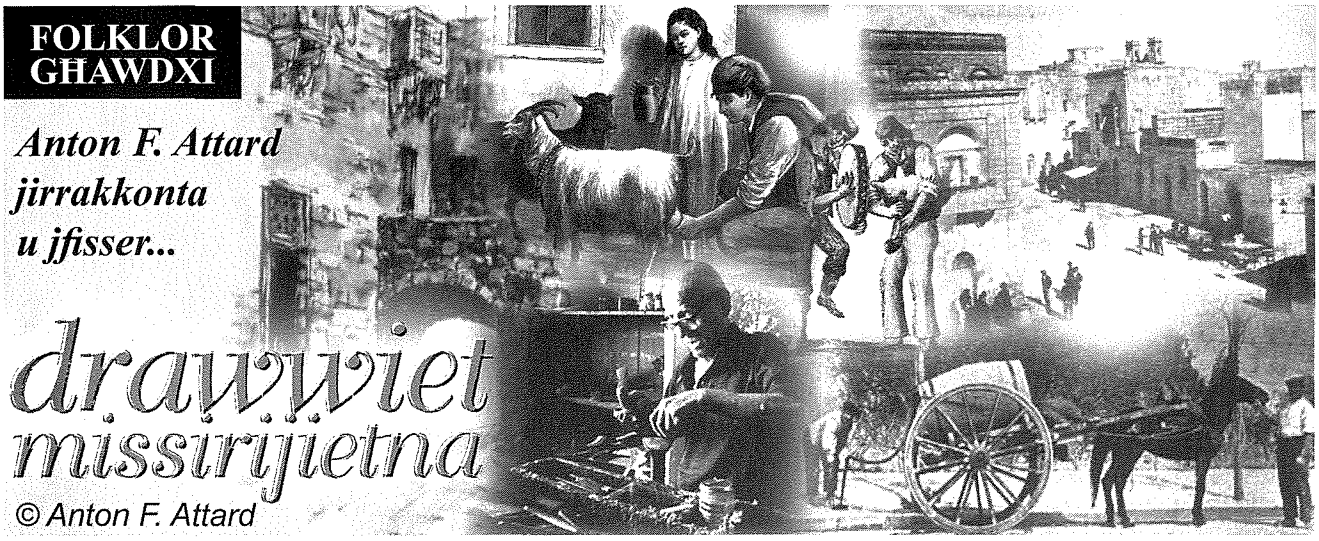

IS-SNAJJA' QODMA F'GĦAWDEX

(L-Erbgħa u Erbgħin Parti)

IS-SUQ FIL-BERAĦ

Il-Vetrina tas-Snajja' Tradizzjonali Għawdxin

Illum f'din il-kitba li ġejja se nagħtukom xi ħjiel dwar kif kienet tkun il-ħajja nhar ta' Ħadd fl-inħawi ta' Fejn Savina u l-Pjazza tat-Tokk, illum Pjazza Indipendenza, qabel u ftit wara l-aħħar Gwerra Dinjija (1939-45). Dak iż-żmien f'Għawdex kien hawn tabilħaqq ħajja ferm differenti minn kif jafuha t-tfal tal-lum. Aħna lħaqna biss ħjiel żgħir ta' kif kienet fl-imgħoddi li mbagħad minn erbgħin sena 'l hawn beda dejjem jonqos sakemm spiċċa kollox fix-xejn.

Il-Bdiewa nhar ta' Ħadd

Sa qabel l-aħħar gwerra, ir-Rabat Għawdex kien jirtama suq fil-beraħ, sewwasew fi Pjazza Savina. Din il-pjazza wiesgħa u sabiħa kull nhar ta' Ħadd kien ikun fiha mit ġid. Għax is-suq fil-beraħ, illum magħruf aħjar bħala l-Monti, kien ikun fl-aqwa tiegħu nhar ta' Ħadd. Ir-raġuni kienet li nhar ta' xogħol il-bdiewa ma kinux jistgħu jitilgħu r-Rabat minħabba li kienu jkunu jaħdmu fl-egħlieqi, filwaqt li matul il-ġimgħa s-sajjieda wkoll kienu jkunu fuq il-baħar għal xi sajda ħut. Nhar ta' Ħadd, imbagħad, kienet l-aħjar ġurnata li fiha l-bdiewa u s-sajjieda kienu jsibu l-ħin ħalli jmorru sar-Rabat. Hawnhekk insibu ħafna knejjes, u għalhekk kienet l-aktar ħaġa ħafifa li wieħed qabel xejn isib jisma' quddiesa xħin irid. U l-bdiewa u s-sajjieda tagħna kienu jafu sewwa xħin għandhom imorru r-Rabat u fejn u f'liema ħin jistgħu jisimgħu l-quddies bil-kumdità.

Ħwienet tax-Xorb

Imbagħad, wara l-knisja jmorru fl-inħawi tat-Tokk u ta' Fejn Savina. Hawnhekk ukoll kien hawn diversi ħwienet tax-xorb fejn wieħed seta' jmur jieħu kafe' jew te bil-kwiet. Wara li dak li jkun ikun bell griżmejh u forsi ħa wkoll xi żewġ pastizzi, allura mbagħad kien joħroġ barra fejn kien ikun hemm folla nies. Dak iż-żmien, nhar ta' Ħadd l-inħawi ta' Triq San Ġużepp, tat-Tokk u ta' Fejn Savina kienu jkunu litteralment maħnuqa bin-nies: il-ħwienet tal-laħam bħal Tal-Patri, Taċ-Ċatta, Tad-Demmusi kienu jkunu miftuħa filwaqt li ftit 'il fuq fi Pjazza San Ġorġ u Triq is-Suq kienu jiftħu l-ħwienet tal-merċa Ta' Mikiel u Ta' Ġużepp Ta' Batu, u ta' Salvu tal-Għaġina, u n-nies min iħares lejn l-affarijiet li jkun hemm għall-bejgħ, min jixtri dak li jkollu bżonn, min jitħaddet ma' xi ħadd fuq ix-xogħol tar-raba', min iħallas xi kont - hemm pubblikament quddiem kulħadd u mingħajr biża' li xi ħadd se jiġi jisirqu; u naturalment, min igħajjat b'ħanġra daqsiex biex jiġbed lil dak li jkun għal ħdejh biex imur jixtri xi ħaġa.

Il-bdiewa, is-sajjieda u n-nies tas-sengħa kienu jiltaqgħu fl-inħawi tat-Tokk u Fejn Savina, għax hawnhekk ukoll kienu jsiru bosta akkordji, ftehim u qbil fuq xogħol, bejgħ ta' prodotti bħal silla, tiben, ful, qamħirrum, jew inkella xogħol u bejgħ ta' rkaptu, xogħol ta' bini, xogħol ta' rfigħ ta' ħitan tas-sejjiegħ, jew biex il-ġeżżież imur iġiżż xi merħla ngħaġ għand ir-raħħal li jkun, inkella biex jissellfu l-muntun jew il-għoġol għat-tagħmir tal-bhejjem. Il-bdiewa kienu jiddiskutu wkoll ix-xogħol tar-raba', il-prezz tal-prodotti fis-suq, il-mard li jista' jkun qiegħed jaħkem fil-gżira, u ħafna ntietef oħra dwar ix-xogħol tal-biedja u s-sajd.

Is-Suq ta' Fejn Savina

U tiskanta kemm kien ikun hemm x'tixtri fejn Savina f'dawk iż-żminijiet. Ġo kull bieb li hemm fil-pjazza kien ikun hemm bejjiegħ b'oġġetti ta' snajja' differenti: kien ikun hemm tal-qfief b'kull xorta ta' bxiekel, mezez u qratal; tal-purtieri tal-qasab u l-ħsajjar; tar-rattan ibigħ kull xorta ta' kpiepel tal-palm, ġwielaq, paljijiet u

mriewaħ għall-kenur; tal-kwiener bi kwiener ta' kull daqs magħmulin mill-ġebla Għawdxija, ġebla għall-kwiener maqtugħa minn Ta' Sannat, mill-inħawi tat-Tiġrija, hawn ir-Rabat jew minn Ta' Ħamet; is-sellar b'kull xorta ta' xeddijiet għaż-żwiemel, bgħula u ħmir; il-mastrudaxxa bl-imralac għall-imgħażaq, ilxiexen, bqaqen u mannaretti; il-ħaddied tal-għodda b'kull xorta ta' għodod tal-biedja: mnieġel, ronki, skieken tal-Għarb, imgħażaq, gorxini (krexxuni), xi mannara jew mannarett, xi baqqun, xi minġla, u anki xi serratura tajba jew firroll għall-bieb tar-razzett; kien jarma wkoll dak tal-għeriebel tal-ġild u dan kien ikollu wkoll imdieri, xi sikka għall-moħriet tal-bhima, u xi luħ għat-tisfija tat-tgħam; kien ikun hemm tal-gabbjetti u t-trabokki li jbigħ ukoll kull xorta ta' xbiek u sfafar għall-insib fi żmien meta kien hawn ħafna għasafar u meta ħadd ma kien jagħti fastidju lil ħadd; dan kien ibigħ ukoll kull xorta ta' nases tal-ġrieden.

Kien ikun hemm f'nofs il-pjazza tal-fuħħar ibigħ kull xorta ta' qnanat, qliel, żjar, xi barrada, qsari, katusi għall-ilma, u bwieqi għas-seqi tal-bhejjem u l-agħsafar. Il-landier kellu l-ħanut fejn Savina. Imma nhar ta' Ħadd ma kienx jonqos li jiftaħ u jifrex quddiem il-ħanut oġġetti ta' kull tip u daqs, l-aktar kanni għat-tisqija, bwieqi, ġarar, xi musbieħ għall-maqjel, miżuri tal-pitrolju, taż-żejt u tal-inbid, xi lembut - u minn dawn kien ikollu diversi daqsijiet, u xi sassla biex wieħed jimla d-dqiq jew in-nuħħala. U dari kien hawn miżuri differenti, tafux! 'Il fuq minn mitejn waħda! Kien ikun hemm l-iskarpan li kien ibigħ kull xorta ta' qrieq u żraben. Iż-żraben kienu jixtruhom is-sinjuri; il-qrieq, il-bdiewa u s-sajjieda. L-iskarpan kien jieħu wkoll il-qisien tas-saqajn biex jaħdimlek żarbun jew qorq kif tixtieq int. Kemm tqiegħed sieqek fuq biċċa karta safra taz-zokkor u b'ħeffa ta' mgħallem iħożżlok il-qies ta' sieqek. F'nofs il-pjazza kien ikun hemm kull xorta ta' bejjiegħa tal-ikel: ġobon tan-nar ta' Għawdex, u ġobon ta' barra, l-aktar ġobon ta' Sqallija u ta' Sardinja; u fi żmienhom kaxxi tat-tin taċ-ċappa ta' Għawdex, żniebel tat-tamar; kull xorta ta' ġwież bħal ċiċri, ħarrub, għosfor, skalora, qarabocċ.... Fi żmienhom ukoll kont issib tixtri kull xorta ta' xitel tat-tadam - ċatt u bżenguli, tal-kromb - jiġifieri brokkli, pastard, kaboċċi, ġidra u kaboċċi taz-zokk; u xitel tal-basal. Fil-gwerra, imbagħad, kienet ġiet Għawdex minn Bormla, il-familja Vento tal-ħbula. Dawn kienu jaħdmu kull xorta ta' ħbula, skamplijiet, rumnelli, swieġel, xi ġerr u ċwejjem. Il-bdiewa dawn l-affarijiet sabuhom sombor għax għar-raba' prodotti tal-ħbula bħal dawn jiswew mitqilhom deheb. U l-familja Vento sabu li Għawdex kien hawn tabilħaqq suq ta' min jisfruttah għax iħalli mit ġid. U tant draw fostna dawn in-nies li wara li spiċċat it-tieni gwerra dinjija ma marrux lura Bormla, imma baqgħu hawn jaħdmu u jbigħu l-ħbula sakemm bdew deħlin il-ħbula tan-*nylon* ta' barra li qerdu wkoll din is-sengħa folkloristika u tradizzjonali.

Faċċata tal-knisja ta' Savina, minn ġewwa kantina, kont tista' tixtri kull xorta ta' affarijiet antiki mingħand ir-regettier ta' Fejn Savina. Dan kien jifrex għall-bejgħ kull xorta ta' affarijiet antiki li dari kienu jinxtraw bi rħis billi l-affarijiet qodma ma kinux apprezzati bħal-lum. B'xorti tajba r-regettier ta' Fejn Savina għadu jiftaħ u jarma kull nhar ta' Ħadd sal-lum.

(jissokta)